*** Variantã în lucru ***

Descoperire Americii.

O carte foarte folositoare

Alcătuită de

IOANN HEINRIH CAMPE

Acum întîi de un iubitoriu de neamul românesc

pre romînie tălmăcită, și dată afară la lumină.

TOMUL I.

Cu 4. figuri.

Cu toată cheltuiala lui Nicola Nicolau din Brașov

dată în tipari.

La Buda

Crăească Tipografie a Universităței din Pesta

1816

ISTORIA DESCOPERIREI AMERICII.

Un oare care părinte, fiind dela Dumnezeu cu trei fii dăruit, nu lipsi a-ş face a sa datorie părintească, adecă a da lor creştere bună, și după ce învățăturile cele cuviincioase spre moralul cel bun lor dădu, nu zăbovi a deștepta pre dînșii înspre cunoştinţa locurilor și țărilor din vechime ştiute, adecă, de Europa, Asia, și Africa, prin fapte geograficești, apoi încetă o vreme, pentru ca să ispitească rîvna lor, și de America nu le spunea.

Deci acești prunci iubitori de științe văzînd pre la lor învăţători că nu urmează a le spune și de această nouă parte a pămîntului, adecă de America, luară toți îndrăzneală, și zise: rugăminte iubite al nostru părinte și învățători, să nu lipsească a ne înștiința pre noi și de parte a patra a pămîntului, care se chiamă America, și lumea cea nouă, cum, și pentru care pricină se numește așa?

Văzînd acest norocit tată rîvna fiilor săi spre științe, se bucură în sufletul său, și zise către dînșii: Eu mă aplec poftei voastre, încă cu acea condiție, adecă învoială, acele de nu veți pricepe, să mă întrebați, ca întru toate ce vă pomenesc, și ori ce întîmplare sau urmare, care întru această Istorie veți auzi, să judecați cu mintea voastră adevărul și tot moralul cel bun.

Ei cu toți făgăduiră ascultare spre toate, și cu mare bucurie aștepta ziua aceea, care se va fi orînduit pentru începerea Istoriei.

Întru una de zile, fiind ei adunați la un loc, veni tatăl lor la dînșii, ținînd în mînă o hartă de America. Ei văzînd pre dîsul cu harta în mînă, săltară toți de bucurie, și ziseră: poate că aceasta e harta Americei?

Tatăl. Tocma aceaea este, fiii miei.

Ioann. Oh! Ce mare parte de pămînt este acesta.

Andrei. Mare învățătură și duh liminat trebuie să fu avut acel om, care sociti, că trebuie se mai fie încă o parte de pămînt, de acelelalte trei părți osebită, și necunoscută.

Luca. Nu numai duh mare, și înțelepciune au avut acel bărbat, dară și mare îndrăzneală spre ispitire acistor locuri necunoscute, și de naţioane sălbatice lăcuite.

Tatăl. Aveți îngăduială, și toate se vor descoperi voao de aflarea acestui pămînt, numai fiți luători de samă, să nu fie osteneala mea în zadar, că Istoria acastă e lungă, și cu multe întîmplări groaznice, și obiceiuri de naţioane sălbatice întovărășită. Și ascultați:

Sînt peste 300 de ani, de cînd în Italia, la cetatea Genova trăia un om, a cărui nume era Cristof Columbiu, de neamul său mai mult nu se știe, decît strămoșii lui se hrănea cu călătorii spre mare, și tatăl acestui Columbus era locrători de mătasă, după cum spun alți istorici. Dară el mai mult se aplecă spre meșteșugul strămoșesc, adecă a călători spre mare, decît a fi meșter. Aceasta trebue să fi fost și pricina, de a se da și însuși cu totul spre călătoria mării. Cu adevărat, că încă în prunci sa arăta el semnele cele mai mari și osebite înclinații spre călătoriile mării, și spre lucuri care numai la un om inimos, nu iubea lenevirea și odihna, nici mîncări, care îndulcea numai gîtul său, și sănătatea strica, fiind dușman lucrărișor zadarnice și fără de folos. Dară a sa îndeletnicie era, a învăța ceva lucruri bune, ca odată și aproapelui său spre ajutorință să poată fi.

Zicînd lui oare care prieten, că dacă va vrea el să înveţe învățături folositoare și mari, trebuie să învețe mai întîi limba latinească, căci întru această limbă multe folositoare cărți se aflǎ scrise. Acum cine ar fi putit fi mai lacom decît dînsul spre aceea? Și în scurtă vreme așa mult învăță, cît putea să pășească spre învățăturile cele mai mari. În scurtă vreme în științele geografiei, astronomiei, și a însămnării, adecă a însămna pre scris ori ce lucru va vedea, atîta să deșteptase, cît de 14 ani fiind, avea acele trebuincioase științe, care la un povățuitori de corăbii destule ar fi putut fi. Deci vedeți fiii miei, că toți oamenii cei mari și viteji, încă din princiea lor se arată spre aceea, că zice și vorba: tot lemnul ce va să fie spre cîrlig bun, de timpuriu, începe a se strîmba. Deci dacă și voi vreți se ajungeți vro stare folositoare și cinstită, urmați pildei acestora, și de timpuriu vă îndeletniciți la științele cele de folos, că după ce vremea trece, anevoe ajunge cineva la gîndul său, ca și varga sau mlădița, după ce se îngroașe, anevoe se înfrînge.

Să venim iar la Columbus, călătoria sa pre mare cea dintîi făcu pre marea albă, căci, pre vremea aceea patrioții săi, ce călătorea pre mare, mai departe nu călătorea. Dară aceasta era o călătorie mică pentru un duh care era învăpăeat de poftă a urma ceva, ce nimenea înaintea lui urmase, sau cercase. Deci el căută prilejuri spre mai mari călătorii, și le găsi.

Un căpitan de corăbii, cu care el se rudi, avea ale sale însuși corăbii, supt a cărui slujbă intră și el, cu care, cînd împrotiva venețenilor, cînd împrotiva turcilor pe mare se lupta, cu gînd să răpească vreo corabie, și cu o corabie turcească luptîndu-se, se aprinse corabie căpitanului, unde și Columbus se afla, fiind toți la mare primejdie. Columbus întru aceaeastă stare primejdioasă aflîndu-să, nu pierdu îndrăzneala sa, dară cu inimă se

aruncă în mare, și prinse o rudă ce înota, și cu aceea ajutîndu-se, cu porocire ajunse la țărmurile mării, care doao miluri era departe.

Ioann. Cît cuprinde un mil de mare?

Tatăl. Trei fărtale de un mil nemțesc* aceste țărmuri de mare unde el scăpă, să ținea de Portugal, acolo odihnindu-să o vreme de osteneala sa, luă drumul său către căpetenia cetate aceștii țări, adecă Lisabon. Această întîmplare mult ajută spre gîndul său, care în faptă a-l pune după aceasta vrea. Și din asemenea primejdioase întîmplări putem pricepe, că pronia Dumneazeească spre mare folos le aduce. Și pentru ca să vă încredințați spre aceasta, ascultați:

Portughezii era pre vremea aceea cei mai iscusiți și îndrăzneți călători de mări decît alte națioane, aceștiea îndrăznea a călători pre mare Atlantică, care pre vremile acelea nu era prea cunoscută, mai departe decît alte noroade, și silința ostenelelor sale să răsplăti cu aflarea adoao ostroave frumoase, care le numiră pe unul Porto Santo, Porto Santo. Și pre altul Madeira, Madeira.

Andrei. Acelea toate, care nu sînt departe de Africa?

Tatăl. Tocma acelea! – După aceea aceşti îndrăzneți oameni, cu pofta descoperirei de țări, din vreme în vreme mai departe mergea, cît mai pre urmă luară acea mare hotărîre, a cerca, nu cumva vor afla pre mare vrun drum către Ost-India.

Luca. Acele nu avea ei prea mult a căuta.

Tatăl. Cum socotești tu aceasta?

Luca. Ei trebui să pue înaintea lor numai harta de jumătate Globu pămîntului, și ar fi văzut, că întîi pe lîngă Africa înjos, apoi împrejurul munților de Bona Speranza, Bunei Nădejde, și apoi de aceea laltă parte de la Africa iară în sus, a merge trebuia. – Și apoi aci sînt!

Tatăl. Tu ai drept, dară minunat lucru e, că oamenii mai înainte vreme, un veac de ani își zdrobea capul pentru un lucru, ce acum noi cu o clipă vedem.

Ioann. Așa cred eu, căci harta de Africa avem înaintea noastră, și căci știm, că pre acolea pe joc împrejur se poate umbla.

Luca. Dară acei oameni nu avea hartă de Africa, și nu știa, că prin împrejurul munților mai sus numiți se poate umbla?

Ioann. Nu avea, pentru aceea ei ca să cerce, dacă vor putea pre supt Africa la Ost-India să meargă.

* Un grad, care 15 miluri geograficești sau nemțești ține, se socotește 20 miluri de mare.

Adrei. Noi încă ştim din geografia veche, că mai din nainte vreme, din toată Africa numai partea cea cătră miaza noapte, şi ceva din Eftiopia cunoştea, dară dacă această ţară, cătră amiazi oareşi unde se sfîrşeşte, ori că ajunge pănă la Sidpol, de aceaea nu ştia bătrănii numica.*

Tatăl. Dacă e lucru aşa, şi noi amîndoi de am fi fost pre vremea aceea, nu am fi fost mai cu minte decît aceia lalţi oameni, că, în ce chin acum, aceia ce nu se află pe hartă însemnat, nu putem şti, cum şi ce feli, aşa şi oamenii din vremea aceea nu putea şti, aceea ce noi acum prin hartă ştim.

- După ce Columbus la Lisabon veni, prin iscosinţa sa curînd îşi făcu prieteni de oameni ce călătorea pre mare, întru a cărora conversaţie de multe ori se grăea de planul care s-ar putea face, ca tot pe mare pănă la Ost-India să călătorească.

Luca. Pe ce drum dară mergea oamenii pănă în vremea aceea acolo?

Tatăl. Pe vremea aceea numai veneţianii era singuri, carii numai loruşi întrebuinţa neguţătoria Ost-Indiei. Aceştea priimea mărfurile de India peste marea Roşie, şi albă, dară aceaste douo mări nu se ţinea una de alta, după cum ştiţi, dară sînt prin un oarecît loc de pămînt una de alta osebite. Deci venind corăbiile dela Ost-India pănă la acest loc de pămînt, trebuea mărfurile să se descarce pre uscat, au prin ajutorinţa unora canaluri mici pe mai mici corăbii, pănă la Alexandria în Egipet să aducea. De acolo pre marea albo la Veneţia venea. Această încărcătură şi descărcătură, şi asemenea greutăţi, foarte tare îngreuea neguţătoria la Ost-India. Şi cu cale se arăta a fi de lipsă şi mare folos descoperirea unui drum tot pre mare a merge pănă acolo.

Şi alt prilej se întîmplă de aduse pre Columbus mai aproape la al său gînd, adecă el se căsători, şi luă pre fata unui căpitan de mare, care era acel dintîi aflători Ostrovilor Porto-Santo, şi Madeira. Prin prilejul acesta scrisorile călătoriei şi hartele de mare acestui iscosit bărbat, intrară în mînile lui, deci zi şi noapte întru acestea îndeletnicindu-să, se deşteptă pofta lui, ca şi însuşi asemenea lucru să îndrăznească, şi mult poftea acele nouă ostroave a cerceta. Să puse deci iar pe corabie, şi făcu o călătorie la Madeira, şi acolo căţva ani bună negustorie făcu, căci, cînd ostrovile Canariceşti, cînd ţărmurile Africei, şi alte, cerceta. – Acestea povestind lor, intră mama lor în casă, şi le zise: acum ca ajungă-vă a povesti, veniţi şi la alt lucru. Şi Tatăl încă încetă de astă dată a mai spune lor.

* Se zice, că odinioară corăbii finiceşti, din porunca unui crai din Egipet, împrejurul Africei ar fi călătorit, dară adevărul, zise aci Luca, nu sau întărit.

Adoao Povestire.

Tatăl. Până cînd Columbus călătoriile sale cele mici pre mare făcea, totdeauna hrănea în sufletul său un gînd mare, care duhul său cel îndrăzneț încă fiind la Lisabon, hotărî. Și întru sine de multe ori zicea, Cum? Oare să nu se poată afla pre mare alt drum mai drept către India, decît numai pe după Africa, care Portugiezii caută? Cum? Dacă de aici tot drept către apus curmeziși peste marea Atlantică s-ar călători, nu ar putea veni cineva mai pre urmă la o țară, care însuși India ar fi, ori cu dînsa ar fi împreunată? Nu Este pămîntul rătund? Și dacă așa easte, să nu fi făcut Dmnezeu și pre partea acealaltă acestui pămînt o țară, pre care oamenii și alte zidiri să poată trăi? Este de crezut, că toată aceealaltă parte a pămîntului să fie numai cu mare covărșită? Ba nu! Nu, India e o mai mare țară, decît cum oameni socotesc a fi, și partea ei despre răsărit se întinde poate departe încoace către Europa. Deci dacă cineva de aicea numai tot către Apus ar trage, negreșit ar veni acolo.

Acesta era temeiul său cel dintîi, pre cum pre ceelaltă parte a pămîntului, ar trebui să fie încă o țară. Aceasta, și alte mai multe observații, adecă lucări de samă, și socotințe, întărea gîndul său spre aceea.

Și mai osebită încredințare avea, că un corăbieri portugalesc, călătorind într-o vreme pre marea Atlantică pe obicinuit mai departe către apus, și pre acolo prinse de pe mare un lemn care înota, și acest lemn era după meșteșug coplit, și de vîntul apusului înaintea lui adus. Deci socotea din pricina aceasta, pre cum către apus înainte trebue să fie o țară lăcuită cu oameni. Încă și cumnatul său, la o asemenea călătorie către apus, dela ostrovul Madeira, iară află pre mare un asemenea lemn, tot de vîntul apusului adus.

Și la țărmurile ostroavelor azoricești către apus, din vremi în vreme se aduce tot de acest vînt niște copaci rupți până în vremea aceea necunoscuți. Mai pre urmă – și aceasta făcu lucrul mai de credință! – Că se aflară odată tot la aceste țărmuri azoricești, doao trupuri de oameni înacați, care le aruncase marea afară, și aceștia, un foarte osebit chip avea, cît ei, atît oamenilor de Europa, cît și Asia de și Africa, nu asemăna.

Columbus aduna aceste toate observații cu mare grije; zioa și noaptea socotea de acestea; asemăna cu acestea veștile de la India, care ei dela vechi și noi istorici află, și prin acestea gîndul său să întemeea.

Cu toate acestea, uită el, că a greși e slăbiciune omenească, și precum patru ochi mai mult pot vedea de cît doi, și nu se încredință de tot socotințelor sale dară mai luă spre

sfătuire pre un om, a cărui minte și științe, pre vremea aceea, se cinstea și să socotea, acesta să numea Pavel, și era doftor în Florențe la Italia.

Acest om plin de științe, află temeiurile lui Columbus foarte bune, singur el îi dădu și alte știri, prin care de gîndul său mai mult se adeveri, îndămnînd pre dînsul cît mai îngrab, atît mai bine, în săvărșire să aducă, acele necunoscute țări a le căuta.

Și Columbus cu totul hotărî, gîndul său în faptă al pune, dară spre aceea, trebui o gătire, spre care averea sa nu ajungea. Deci această ajutorință, trebui a se cere de la oareșicare stăpînire. Și pre care ar putea el spre aceasta a alege?

Dară nu se socoti prea mult, ci găsi cu cale, a da această cinste, și folosul de țările cele ce se vor descoperi, mai bine la stăpînirea patriei sale, decît la altă.

Deci dădu înainte planurile sale la acea stăpînire, cerînd și ajutorința cea de lipsă, spre împlinirea și săvîrșirea acestui plan al său, dară Magistratul* Genovii, nu pricepu planul lui, și socoti pre acest bărbat mare, mai mult fără minte, nepriimind cererea lui.

Dară Columbus de aceasta nimic nu să spărie, și fiind că datoria cătră patria sa împlini, să întoarse la Lisabon, ca planul său, la o stăpînire, care tocma pre vremea aceea, spre asemenea îndrăzniri mai mult decît alte să arăta, să descopere. Aici să priimi planul său cu mare luare de samă, dară după ce planurile sale cu amăruntul se ispitiră și se aflară, cu vicleșug vrură pre dînsul de cinstea și vitejia aceasta să-l lipsească, și întru ascuns și îngrab gătiră o corabie, dînd această slujbă, care Columbus iscodi, la alt capiten de mare, a o săvîrși.

Acesta deci plecă. Dară, fiind că nu era însuflețit cu duhul și cu îndrăzneala care se cădea să fie, și călătorind foarte puțin cătră apus, pierzînd toată nădejdea norocoasei săvărșiri, spăriat se întoarse la Lisabon în apoi.

Ioann. Bine îm pare, că proștii portughezi nu putură înșela pre Columbus.

Tatăl. De aceasta trebue să ne pară bine, dară pentru aceea să nu socotim pre toți portughezii proști, căci înainte de 300 ani, s-ar fi aflat doi sau trei oameni slabi, care spre craiul spre o necredincă urmare sfătuiră, pre carii oamenii, poate că toți ceealalți lăcuitori, îmi vor fi fost ținut de rău.

Adevărat că fără de cuviință era această înșelăciune, care se făcu lui Columbus: pentru aceea foarte amărîndu-se, părăsi o curte, care cu dînsul așa necuviincios urmă, și se întoarse acum la Madrit în Spania.

---

* Divanul.

Dară temîndu-se, a nu fi cumva și aicea rău întîmpinat, trimise pre fratele său Bartolomeu la Eiglintera, ca să cerce, nu cumva acolo va putea isprăvi ceva.

În Spania stăpînea pre vremea aceea Ferdinand, cu polecra, Catolicu, care foarte bănuitori și fricos fiind, nu îndrăznea, a începe vre un lucru, de a căruia sfârșit nu era el încredințat. Soția sa Isabela, era mai îndrăzneață decît dînsul, dară foarte umbla după voia craiului, și nu obicinuia nimica a face, ce nu ar fi fost prin voia lui.

Lîngă aceasta se întîmplă tot pre vremea aceea, că craiul Spaniei era încurcat întru o bătaie cu acel de pre urmă crai al Maurilor*, care avea scaului său la Granada în provincia Spaniei. Ce putea acum Columbus dela un crai, care întru asemenea stare se afla, a nădăjdui?

Cu toate acestea, fu de Ferdinand și Isabela cu cultă socotință primit, și cu mare luare de samă ascultat. Dară pănă a nu se hotără cererea lui, să găsi cu cale, planul său la niște persoane care cercetase a se da. Și spre nenorocirea lui, aceste persoane, de științele, ce se cădea să aibă spre acest feli de lucru și cercetare, era de tot lipsite. Și acestea făcea lui Columbus împriedecările cele mai proaste. Unul zicea: Cum că marea între Europa și India, așa fără măsură mare ar fi, cît prin cea mai norocoasă călătorie, în mai puțin trei ani de zile ar trebui dela Europa pănă la pămîntul cel mai aproape al Indiei, a călători. Altul zicea: că fiind pămîntul rătund, socotea, că călătorind către apus, tot pe vale în jos trebue a merge, apoi la întoarcere tot pe apă însus ar trebui să vie, care nu s-ar putea, de ar fi vîntul cît de bun. Încă alții era fără rușine, pre dînsul întrebîndu-l: Dacă numai el singur, dintru atîtea milioane de oameni, carii înaintea lui trăiră, mai înțelept se ține? Dacă cu adevărat pe aceealaltă parte a pămîntului, încă o țară ar fi, cum ar fi putut aceasta atîtea sute de ani se rămînă ascunsă?

Columbus întrebuință toată statornicia sa, ca prostia și mîndria acestor judecători ai săi, să o supere, răspunzînd la toate prostiile lor, cu cinstea cea căzută către dînșii; dară ce ajută lui aceasta?

După ce pierdu el cinci ani spre domerirea acestor neștiiți oameni, află cu mare supărare, că craiul despre această pricină rău se înștiință, și luă răspuns dela curte, că pănă va ținea bătaia cu Maurii, adecă Arabii, spre altă urmare nu se poate îndemna.

* Maurii, sau Arabii, era un norod, care din Arcadia în partea de sus a Africii, și de acolo în Spania veni, și stăpîni acea mai mare parte a aceștii țări, dară după aceea, întărindu-se stăpînitorii aceștii țări, și după multe și sîngeroase bătăi, fu silit a părăsi Spania, și iar la Africa a să întoarce.

Socotiți supărarea lui Columbus la acest răspuns ne așteptat, cît de mare trebuie să fi fost, pierzînd și de aicea nădejdea. Această supărare era mare, dară a sa statornicie și mai mare fu.

Nevrînd el nici acum a părăsi gîndul și planul său, se întoarse cătră doi Prinții Spaniolești, carii avea avuție destulă, ca o mică gătire de corăbii spre această călătorie de cercare să poată face. Dară nici la aceștia nu găsi credință sau îndrăzneală destulă, și nu se primi cererea sa.

Andrei. Minunat lucru, că acest om cu planurile sale cele bune, nicăirea nu se primea.

Ioann. Eu mă mir, după atîtea împrotiviri, cum nu se supără el, și să părăsească gîndul său.

Tatăl. Atunci nu ar fi fost acel mare om, care cu adevărat era. Cinstite și mari suflete, care sînt încredințate, că faptele lor vor lua sfărșit bun și cinstit, de cele mai mari împrotiviri, pănă cînd nu vor fi de tot nebiruitoare, nu se sparie. Întru asemenea chin se arăta și viteazul istoriei mele. Toate împrotivirile și nesocotințele planurilor sale cu statornicie suferind, hotărî, însuși singur la Englitera să călătorească, fiind că pănă acum înzadar aștepră înștiințare dela fratele său.

Acest frate al lui avu nenorocire a cădea, în călătoria sa cătră Englitera, în mînele hoților de mare, și la robie se duse: Dară după cîțva anu avu noroc și scăpă de acolo, și veni după aceea la Englitera, dară întru stare foarte ticăloasă, cît prin lucrarea mînilor sale abia putu atîta agonisi, ca să-ți poată face o haină de omanie, să se poată arăta la curte.

Columbus avea un fiu anume Diego, pre care foarte iubea, și cu neputință era lui a se despărți dela Spania, pănă a nu vedea încă odată pre acest iubit fiu. Deci mai întîi se duse la mînăstirea unde el se creștea, și făcu acolo prieteșug cu egumenul mănăstirei, care să numea Pereț, și era un bărbat înțelept. Acesta înțelegînd planurile lui Colombus, îndemnă pre el să mai zăbovească cîtăva vreme, pănă va lua răspuns la o scrisoare, care vrea ca să scrie cătră Crăiasa, avînd oare care trecere înaintea ei.

Columbus se aplecă spre această zăbavă, și Pereț nu lipsi a face cătră Isabela așa o scrisoare, cît toate lucrurile luară altă mișcare. Columbus fi chiemat iar la curte, și Isabela primi pre dînsul cu bunătate, cît priitenii cei buni poftea lui norocire bună spre gîndul său. – Dară ne îndrezneala și nestatornicia Craiului, de odată iară toate le zminti. Căci Craiul, tot pre acei bărbați, care puse pre cercetarea lui Columbus mai întîi spre a sa sfătuire luă, și aceia ca niște oameni fără științe de asemenea lucruri, zmintiră pre

Craiul din gîndul său, prin a lor sfaturi, și nici vrea mai mult se audă de această pricină, întorcînd și pre Isabela spre voia lui.

Fieşte cine poate socoti ce măhnire trebue se fi avut acest plin de răbdare bărbat, băzînduse întru atîtea împrotiviri, de care duşmanii lui se bucura. Dacă nu ar fi fost sufletul său plin de statornicie și răbdare, cu care mulți ani spre nenorocirile sale sau luptat, ar fi ajuns la deznădăjduire părăsinduse de al său plan.

Dară Columbus ce făcu? Din nou își întări gîndul său spre cercarea cea mai de pre urmă, care îi rămase, adecă a călători la Englitera, ca Craiului aceștii țări o parte de lume săi prosferisească, de care trei stăpîniri cu nesocotință se lepădară.

Pănă cînd el spre această călătorie se găti, sluji norocul Spaniei, și luară Granada, și prin aceea de odată strică stăpînirea Arabilor din toată Spania.

Ferdinand și Isabela să bucurară de asemenea norocoasă săvîrșire a bătăii, prin care se făcură stăpănitori de toată Spania. Și fiind cu gîndul omenesc și inima la vremi norocite să schimbă, și se îndeamnă la mai multe îndrăzniri. De aceea doi prieteni buni al lui Columbus, luară îndrăzneală, acest împrilej spre cercare al întrebuința, Crăesei încă odată de planul cel mare și de folos al prietenului, se mai cuvinteze.

Luca. Cum să numea acești doi prieteni?

Tatăl. Unul, Cvintanila, și altul, Sant-Angelo, carii amîndoi cu așa mare rîvnă vorbind, știe temeiurile planului așa cu adevăr ale arăta, cît, Craiul și Crăiasa, a se împrotivi mai mult nu putură.

Și îndată se trimise om anume, pentru ca să aducă pre Columbus la curte, dară aflînd că au plecat, mersără după dînsul, și ajungîndu-l, îl aduseră în pompă în apoi la curte, unde cu mare poftă se aștepta. Columbus uitînd toate întîmplările cele împrotivă, care pănă acum suferise, puse înaintea Crăiasii toate condițiile, cu care el, pentru îndăzneala călătoriei și descoperirilor de țări, care va face, s-ar mulțămi. Și priimindu-se acestea, se umplu de bucurie, văzîndu-se la hotarul poftelor sale cele mai dulci.

Andrei. Apoi numai decît plecă?

Tatăl. Mîine veți auzi și aceea.

Atreia Povestire.

Luca. Curînd, dragă tată, ca să plece Columbus! Nu cumva iar să i se întîmple vro sminteală.

Tatăl. Nu avea grije, că acum s-au hotărît și s-au învoit toate, cît nu i se poate pune nimic mai mult în cale, căci Columbus ave în mînile sale iscălitura Craiului, întru care se făgăduiește lui Columbus lîngă celelalte, cum că el, și nu altul, întru țările acelea, care va descoperi, Crai mic să fie, și această cinste pănă la fii din fiii lui să se tragă. Și oricît venit va fi pre an din țările acelea, care prin el se vor descoperi, pănă în vecinice vremi, nu numai el, pănă va trăi, ci și seminției lui a zecea parte să se dea. –

Andrei. O! Întru acest chin se va face el foarte bogat.

Ioann. Dară multe are el a trage și a suferi pentru acestea.

Tatăl. Negreșit! – deci acum se grăbea spre toate gătirile plecării sale foarte tare, dară corăbiile, care slujea spre călătorie, era așa slabe, cît altul mai fricos cu greu ar fi călătorit pre acele mări necunoscute. Columbus dară plin de inimă și îndrăzneală fiind, nu se sminti de aceea, și la corabia, în care era să șază el, îi dădu nume: Santa Maria, adecă Sf: Maria, la cea de adoao: Pinta. Pinta, și la a treia: Rigna, Rigna, aceaste doao era mai mici.

Aceste corăbii se îndestulară cu cele trebuincioase pentru 90. Persoane, că atîta era toată tovărșia, pe 12 luni. Și toată chieltuiala acestor gătiri, nu era mai mult decît 24,000 de taleri, o sumă, care Craiului, așa fără măsură mare i să păru, cît, dacă nu ar fi învoit Columbus să dea și el din bunul său a opta parte, mai ar fi rămas și acum această călătorie joc, dară cu această învoială, că din dobînde ceva aduce această călătorie, să ia și el a opta parte.

Ioann. Dară așa săracă era pre vremea aceea curtea Spnaiei, cît nici atîta sumă nu putea aduna?

Tatăl. Pre vremea aceea, drag Ioanne, era 5 taleri mai mult decît acum 100. căci ori că se aduna mai cu greu, ori că cu aceea mai mult se putea cumpăra atuncea. Poți tu socoti și aceasta, că îndelungată vreme avînd Craiul bătăi cu Arabii, se mai goli visteria Spaniei de bani. –

Noa! Princu, fiți gata a vedea pre Columbus plecînd, că toate stau gata spre pornire la Paloe, o cetate pe mare în Andeluzia. Încă puțină vreme, și apoi veți vedea pre el plecînd întru strigări de bucurie ale norodului ce așteptă plecarea lui.

Luca. O! Pentru ce nu plecă mai bine acum îngrab?

Tatăl. Pentru aceea nu, căci Columbus nu numai un om viteaz și îndrăzneț călători de mare era, dară și un creștin cu evlavie și frica lui Dmnezeu, și socoti spre datoria sa, mai întîi pre ziditorul mării și a toate să roage, și spre ajutori întru toate urmările sale cele bune să chieme, ca a sa sălătorie să fie pricinuitoare și spre luminarea noroadelor celor barbare către cunoștința creștinătății. Așa se dusă mai întîi cu toată tovărșia sa la o mănăstire de aproape, și acolo cu fierbințală rugînd toți pre Dmnezeu, se întoarseră la corabie cu mare încredințare asupra ajutorinții dmnezeești, și a doao zi – (aceasta era la August 3. A. 1492.) plecară în numele Dmnului, întovăroșiți cu strigări de bucurie ale norodului ce privea la plecarea lor.

Toți. Bravo! Bravo! Norocire bună în călătoria lor.

Tatăl. După planul ce își făcuse spre această călătorie, traseră către Inzulile Canaricești, dară aoao zi se întîmplă lor o sminteală mică, care ar fi putut împiedeca drumul lor, dacă și Columbus ar fi fost cu credință în deșert, ca oamenii săi. Adecă să runce o vîslă dela corabia Pinta, și aceea se făcu într-adins de un corăbieri fricos, care se căi căci plecă spre asemenea primejdioasă călătorie, și prin mijlocirea aceasta să dea prilej de spaimă, și să se întoarcă înapoi. La această întîmplare toți strigară, sîntem pierduți, de nu ne vom întoarce îndărăpt, că aceasta nu e sămn bun. Și Columbus îi întrebă, pentru ce?

Pentru ce? Răspunseră ei, nu e destul sămn frîngerea aceștii vînsle care ne dă noao Dmnezeu să cunoaștem, că vom fi nenorocoși, de nu ne vom lăsa de această îndrăznire?

Zise lor Columbus, eu nu poci cu adevăr a cunoaște, că aceasta poate să fie sămn de nenorocire, cît eu pricep, că o vîslă frîmtă, altceva nu poate însemna, decît, a o direge iară.

Ei auzind acestea, șoptea unul altuia la ureche, Admiralu* nostru e un farmazon, că nu crede la semne! Columbus pricepînd gîndul lor, socoti spre datoria sa, pre acestea din credința lor în deșert, a-i scoate, socotind că multe asemenea întămplări în drumul lor să pot întîmpla, și cu ei va avea năcaz. Deci dădu lor să priceapă, că asemenea întămplări nu pot fi nici întru chip spre semn de nenorociri viitoare, și a crede întru acelea, ar fi numai un semn de prostie și nepricepere acelor mai mulți oameni: Căci Dmnezeu nu ne-au înștiințat, că dacă va să ni se întîmple vro nenorocire, mai înainte ne va înștiința cu semne, încă mai vîrtos ne zice: că cele viitoare vor fi ascunse oamenilor, deci prost lucru și fără minte e, a socoti cineva nenorocirea sa prin mai înainte semne.

* Admiral, e un ocărmuitori sau generariu peste mai multe corabii pre mare.

Toate cîte un om înțelept și cu minte poate face, alt nu este, decît întru a sa stare ce se va afla, a-și împlini datoria sa, și pentru cele viitoare să se încredințeze în bunătatea Dmnezească. Așadar, tovaroșii miei, și noi altă datorie nu avem, decît fieștecare a sa slujbă încredințată a-ş face, și celelalte întîmplări ale drumului nostru le lăsăm în voia și mila lui Dmnezeu.

Cu aceste învățături, dacă nu de tot, dară oareşcît îmblînzi Columbus mintea lor. Și fără a lisă întîmpla lor sminteală, ajunseră la ostroavele Canaricești.

Aci ajungînd, diresără corăbiile, luînd și cele ce avea de trebuință în corăbii, și după aceea în luna lui Septembrie zile 6. Plecară cătră apus spre drumul cel necunoscut. Puteți socoti, cum se va fi făcut inima lor întru această vreme.

În zioa dintîia după plecarea lor, neavînd vînt, nu merseră prea departe. Adoao zi sau atreia zi, cum zic alți, pierdură Inzulile Canaricești din ochi.

Din zioa aceasta, se arată Columbus într-o mărime, care voao cinste și dragoste cătră dînsul, trebue să vă pricinuească.

Abea pierdură bine din ochi vederea pămîntului, și de odată toți oameni săi pierdură corajia, văzîndu-se în mijlocul mării, și începură toți a să văeta, plînge, ucide, și smulge părul său, ca niște oameni, carii s-ar duce la o mare pierdare. Dară Columbus întru această privire ticăloasă aflîndu-se, sta ca un stîlp nemișcat în mare, rușinînd pre dînșii de acestea fămeești lucruri și spaime, care făcea, lîngă aceea dînd lor mare îndrezneală, descoperea a lor norocirea și bogățiile, care la urmă această călătorie va pricinui lor. Și din aceasta nădejdi de norocire, care povățuitorul lor cu atîta loc lor însufleți, luară iară îndrăzneală, și să făgăduiră lui, că vor urma tot după voea sa, unde va fi hotărît ca să-i ducă.

Din acea vreme sta el tot deasupra corabii cu sfoara de cercare în mînî, și acolo petrecea el privind și cercînd drumul său din nainte, de acolo nu lipsea în altă vreme, decît, cînd vrea să dea și trupului său ceva odihnă. – Destul pentru astăzi.

Apatra povestire.

Tatăl. A doao zi după plecarea de la ostrovele Canaricești, nu merseră mai mult decît 18 miluri înainte din pricina împotrivitoriului vînt. Dară văzînd el mai înainte, că ai săi fricoși tovaroși de nimica alt nu se vor spăria, decît de zăbava călătoriei, așa iscodi o amăgeală fără pagubă, adecă: ascunse lor drumul cel puțin, care până acum făcură, zicînd: că bine merseră.

La 12. zile după plecarea lor se aflară supt 350 grade a lungimei dela ostrovele Canaricești socotite, aci văzură în mare un trup de copac mare, care se arăta multă vreme să fi înotat pe apă, și socotind norodul corăbiilor, că aceasta ar fi un semn bun, se mai odihniră.

Dară această odihnă nu ținu mult, căci după ce merseră 50 miluri înainte, de întîmplă o pricină, care pre toți puse în mirare, și pre însuși Columbus.

Ioann. Dară ce era această pricină?

Tatăl. Voi știți că povața cea mai mare a drumurilor mării este acul magnetului, căci acesta are firea sa, cu vîrful tot către apus să arate, prin aceea știu corăbierii zioa și noaptea părțile locului se osebească, și se hotărască încătrău vor se meargă. Această povață până acolo fu lor tot credincioasă. Deci pre o mare așa necunoscută fără această povață a pleca întru asemenea calătorie, ar fi fost o îndrăzneală nebună.

Și puteți socoti, ce mirare va fi coprins pre Columbus și pre ai săi, cînd văzură, că acul magnetului nu caută după firea sa la apus, dară un grad întreg către rusărit se depărta.

Andrei. Din ce pricină ar fi fost această schimbare?

Tatăl. La această întrebare nici eu nu poci să vă răspund, precum și Columb spre vremea aceea nu putea, căci aceastea sînt încă tainele locrurilor firești, care oamenii încă nu pot din destul a ști pricina. Destul, că tovaroșii lui Columbus la mare grije intrară, și drumul, care ei până acum călătorise, măcar că nu li se spunea adevărat, foarte depărtat le părură, socotind că toată natura acum se schimbă, spăriindu-se că și povața lor, adecă acum Magnetului ca începe a-i părăsi.

Iscusința lui Columbus, care tot spre îmblînzirea și odihnirea oamenilor săi o întrebuința, află o pricină mîngăitoare pentru această sminteală, odihni pre ai săi, și iară începură a călători cu nădejde bună.

Spre a lor nenorocire iară li se arătară ceva, care frica lor foarte o mări, adecă, fără de veste se arătă pe mare, cît cu ochii se putea vedea, tot bucueni verzi, cît li se părea

că pe o livade foarte mare călătoresc, pe alocuri era buruenile așa groasă, cît zmintea mergerea corabiei.

Iară pricini de spaimă! Noi venirăm la sfîrșitul mării, unde mai mult nu se poate călători, strigară toți spăimîntați. Supt acestea burueni vor fi ascunse locuri primejdioase, care nu se pot vedea, și curînd ne vom potopi cu totul. O, noi nenorociți oameni! Cum ne-am putut înșela, să urmăm unui om cu îndrăzneală așa nebună?

Îndrăzneala și înțelepciunea lui Columbus nici aci nu-l părăsiră, dară zise către ai săi: Sînteți voi oameni proști, de vă spăriați de un lucru, care ar trebui să vă dea pricină de bucurie şi bună nădejde, că poate curînd vom ajunge la hotarul poftei noastre? Poate că crească iarbă în mijlocul mării? Și nu vi se pare că noi poate nu sîntem departe de pămînt lăcuit, pe care această buruean poate că va fi crescînd?

Auzînd ei aceste plăcute vești, se stîmpărară, mai vîrtos că se arătă pe acolo și oareșice pasări, care către apus zbura, și schimbîndu-să frica lor în bucurie, mergea în drumul lor înainte.

A cincea Povestire.

Luca. Mă bucur, că acum curînd va afla Columbus țara, carea el caută.

Tatăl. Încă mai e vreme pănă atunce, dragul mieu, nădejdea, care lor buruena mării le pricinuise, curînd peri. Și măcar că pănă acuma 770 miluri cătră apus călătorise: tot nu se mai arăta nici un pămînt, și fiind că numai singur Columbus știa numărul milurilor, spunea lor ce vrea, dară de l-or fi spus ori cum, lor tot se părea foarte mult sînt depărtați de patria lor, și din nou începură a se ticăloși pre dînșii, strigînd, și văetîndu-se, cuvîntînd, și împrotiva crăisii Isabelii, zicînd: că pre ei așa cu leznire i-ar fi dat spre pierzare, dînd crezămînt la o îndrăzneală așa nebună și primejdioasă, și socotea, că pănă acum destul ș-ar fi făcut a lor datorie, de au răbdat atîta, și acuma ar fi vremea a se întoarce la patria lor, și toți cu un gînd hotărîră, pre povățuitorul lor spre întoarcere să-l silească, și a se lăsa de gîndurile sale cele zadarnice. Ba încă cei mai îndrăzneți dintre dînșii, hotărîră, pentru ca să scape de un povățuitori așa primejdios, să-l dea peste cap în mare, socotind, că și la Spania întorcîndu-să, pentru un asemenea om cu planuri zadarnice și nebune, nu va fi atîta ispitire și întrebare.

Columbus vedea primejdia capului său, dară prin aceea nu se spăriea, știindu-se el încredințat de statornicia planurilor sale, nădăjduia în puterea dmnezească, și se arătă înaintea lor ca unul cu îndrăzneală, și mulțămit întru urmările sale, silindu-să în tot chipul, ca pre dînșii întru mulțămire, nădejde, și supunere săi aducă, arătînd lor toată datoria și supunerea care trebue să aibă cătră Craiul lor, și acum tocma spre săvîrșirea drumului său, să fie lui zmintitori? Și alte mai multe asemenea zicînd lor, aduse pre ei spre domolire și pace, părăsindu-să de al lor gînd rău. Schimbîndu-să și vîntul, iară luară, în numele D[o]mnului, drumul lor înainte mai departe.

Întru una de zile se apropie corabia Pinta, care tot mai înainte mergea, lîngă a lui Columbus, și cîrmașul Pintei, zise cătră Columbus, că într-o depărtare de 15 miluri i se pare a vedea pămînt, vorba aceasta mare bucurie pricinui la toți, și îndemna pre Columbus, să schimbe drumul într-acolo. Dară Columbus încredințat fiind că acest cîrmaș se înșală cu vederea sa, nu schimbă drumul său cel singur cătră apus, măcar că destul mîrîea toți și grăea împrotiva lui.

Andrei. Eu socotesc, că acum ar fi putut Columbus să facă și voia lor, a trage într-acolo, unde zicea că să vede pămînt.

Tatăl. Ba nu, dragă Andrei, această voe nu îndrăznea a face lor, căci era încredințat, că această arătare e cu greșeală, și apoi ar fi dat lor pricină a socoti, că singur nu e încredințat științelor sale, și oamenii săi ar fi pierdut toată încredințarea cătră dînsul,

supărîndu-l și altădată cu asemenea cereri; deci pentru asemenea pricini hotărî, din planul său cel singur nici într-un chip să nu iasă, și în urmă arătă, că foarte spre bine fu urmarea lui.

După acele zile să arătă lui Columbus pre mare niște pasări zburînd, și acestea cu greșeală dădu lui semn de apropiearea pămîntului, și aruncînd sfoara cu plumbul în mare, nici cu 200 stînjini nu ajunse în fundul mării, o arătare, că încă pămîntul nu e aproape, căci lîngă pămînt începe a se scădea afunzimea mării.

Adoao seară, se văzu pe catarturile corabiei și niște pasări cîntătoare, care peste noapte acolo durmiră, și apoi demimeața iară cătră apus zburară.

Curînd după aceea văzuză un lucru de mirare, care pănă acum nu-l mai văzură, adecă, se redicară o gloată de pești zburători asupra apei zburînd, și unii din aceea căzură și în corabie, și privind la dînșii cu mirare, văzură că au așa lungi aripi de solzi, care slujea lor spre acea zburare. Tot în seara aceea, iară se văzu buruean pe mare, și socotind aceasta ca și întîia, oareși ce semn bun, din nou îș făcură nădeșde bună de sfîrșirea acestui drum lor foarte sîlnic.

Dară acest hotar al drumului, tot mai mult depărtîndu-să, și toate semnele de nădeșde zadarnice și rămîind, din nou căzură oamenii săi la supărare și nemulțămire, și duhul nemulțămirei norodului din toate corăbiile se ivi, și spre nesupunere toți înviondu-să, pănă și cei ce era mai întîi spre partea lui Columbus, să arătară toți împrotiva lui.

Atuncea văzîndu-să el în mijlocul lor plin de primejdie, tot nu pierdu îndrăzneala, și ca un copaci tare sta în mijlocul apei, și în zadar întrebuință el toată silința sa spre a lor îmblînzire, căci ei era toți turbați asupra lui, și alt nimic nu auzea, decît înfricoșeri de moarte, dacă nu va schimba drumul său în apus cătră Spania Patria lor.

Întru această stare plină de primejdie văzîndu-se, fu silit a făgădui lor acestea, adică, dacă vor mai avea ei încă trei zile îngăduială, va împlini pofta lor, a se întoarce a patra zi la Spania, dacă întru acestea trei zile nu se va arăta oameni ce nădejde de apropieare pămîntului.

Și măcară că așa mare era turburarea lor, dară tot învoiră la această făgăduință a Povățuitoriului, și despre amîndoao părțile încredințăndu-să, plecară iar în drumul lor.

Columbus, dintru adese arătări de semne, era încredințat, că întru acele trei sorocite zile, trebuia să se arate și pămîntul, și prin aruncarea plumbului încă arăta semne de apropiare. Surde de pasări, care se ivea zburînd cătră apus, încă întemeia această nădejde.

Să prinse pe mare și o tufă cu borboane roșii proaspete. Aeru era mai dulce, și vîntul foarte schimbători, mai osebit noaptea. Tot norocoase arătări spre mulțămirea lui Columbus.

Mai la urmă era așa încredințat de această nădejde, cît după ce se făcu sară, îndemnă pre oamenii săi spre împlinirea datoriei lor, adică, a ruga și mulțămi lui Dmnezeu de toate, dînd lor poruncă, ca să strîngă peste noapte pînzele corăbiilor, și să fie deșteptați să nu se primejduiască vro corabie de ceva. Încă mai aduse lor aminte de făgăduința Crăiasii, care la plecarea lor le făcu, adică, acela care va zări mai întîi pămîntul cel poftit, să aibă pe tot anul o plată de 312. Taleri, făgăduind și el de la dînsul aceluia un laibăr (ilec) de varșon. Deci toți sta deasupra corăbiilor, căutînd cu ochii tot spre partea aceea, unde aștepta a se ivi pămîntul.

Era doao ceasuri înainte de miezul nopții, cînd văzu Columbus, de unde sta, ca o lumină, și chiemînd pre unul din corabie arătă lui aceea, și el încă așa văzu, și altul al treilea: și la toți trei se arăta această lumină mijcîndu-să dintr-un loc în altul, și socotea că aceea de vrun drumari se poartă.

Nu puțină bucurie pricinui lui Columbus această lumină, cît toată noaptea nu durmi, ci socotea năcazurile, primejdiile, și alte cîte pănă acum trase, că acum poate vor lua sfîrșit, și se vor întoarce spre bucurie, și împlinirea gîndului său.

După miezul nopții cătră doao ceasuri, se auzi din corabia Pinta, care tot mai înainte mergea, o strigare mare de bucurie, pămînt! Pămînt! Și pre toți cuprinse fiori de bucurie, dară fiind de multe ori amăgiți de asemenea bucurie, nu îndrăznea a se bucura de săvîrșit, dară abea aștepta a se lumina de zio, ca să se încredințase de săvîrșit de acea bucurie.

Abea ceva se lumină de zio, și strigările de bucurie din toate trei corăbiile umplea aerul de sunet, și slăbiră și mulțămiri cătră Dmnezeu, pentru norocirea aceasta, că mai văzusă după atîta vreme iară pămînt. După aceea își aduseră aminte de necazurile cele multe, care pănă atunci făcură lui Columbus, deci căzură toți la picioarele lui, cerînd ertăciune, și de acum înainte făgăduiră lui toată supunerea. Acesta, ca un bărbat înțelept și răbdători, ertă lor toate.

Ioann. Ce loc al Americii era acesta, care acum descoperi?

Tatăl. Singur Columbus încă nu știe, trebue să așteptăm pănă ca eși la uscat, și să cerceteze, apoi și noi vom afla. Să nu uiți mîine, harta Americii să aduci cu tine. –

****

Însămnare

Nu este sfărșită de tot Istoria Americei, prin acestea care s-au scris, că este îndelungată. S-au scris dară numai locurile, părțile, și întîmplările, care prin întăiul aflători și vestitul Columb se aflară. După moartea lui, multe locuri și țări necunoscute, dară foarte mari și bogate de aur și alte scumpeturi firești, prin alți bărbați asemenea acestuia vrednici, se aflară. Multe feliuri de războae urmară cu oamenii după acele locuri, până se putură stăpîni de alte crăii din Europa.

Asemenea istorii neobicinuit fiind a se tipări pre limba românească, nici toți oamenii de acest națion au știre, cum, cînd, și în ce chip s-au aflat acest mai înainte necunoscut pămînt și parte noao a lumei. Am socotit că nu ar fi spre stricăciune a împărtăși și pre acest națion cu asemenea înștiințări, precum și celelalte națione foarte se îngrijesc pentru deșteptarea tinerilor întru aceste adevărate iară nu iscodite istorii, care pot fi la ori cine mai mult folositoare decît stricăcioase. Și numai puțin vor cunoaște și vor afla lucruri și obiceiuri foarte streine, și mult mai sălbatece decît pe alte părți ale pămîntului.

Nu sînt de tot încredințat, dacă asemenea tălmăciri pre limbe românească vor fi bine primite și plăcute la acest națion al nostru, fiind de obicinuit cu acestea. Dară tot oareșcare bună nădejde avînd, pentru rîvna și dragostea care hrănește sufletul mieu spre acest națion, nu mă lenevi a face o probă cu această istorie. Văzînd pofta mea întru împlinire, nu voi lipsi, cît prin putință va fi, atăta întru săvărșirea aceștii începute istorii, cît și spre altele asemenea aceștia, a mea îndeletniri. Și rămăi.

Un iubitori de neamul românesc